

Ks. Janusz Mastalski, *Samotność globalnego nastolatka*, Kraków: Wydawnictwo Naukowe Papieskiej Akademii Teologicznej 2007, ss. 658.

Ks. prof. dr hab. Janusz Mastalski, dziekan Wydziału Nauk Społecznych Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie, jest autorem wielu publikacji z zakresu pedagogiki. Cieszą się one ogromną poczytnością. Również jego ostatnie dzieło, *Samotność globalnego nastolatka*, zwłaszcza ze względu na aktualność tematyki, szybko znika z księgarskich półek.

Pierwszy rozdział ukazuje kontekst rozwojowy globalnego dziecka. Jest syntetycznym wprowadzeniem do poruszanej w niej problematyki. *Nastolatek w rodzinie* to tytuł drugiego rozdziału, w którym omówione są przyczyny utrudniające życie rodzinne. Prowadzą one do wielu negatywnych zjawisk, niszczących tę podstawową komórkę życia społecznego. Kolejnym zagadnieniem poddanym analizie jest szkoła, jej podstawowe problemy, z jakimi obecnie się boryka (m.in. szkoła jako przykry obowiązek, pedagog jako zło konieczne). Autor nie pomija w tej części palącego zjawiska, jakim jest przemoc i agresja szkolna. Z problematyką szkolną łączy się rozdział następny, *Zagubienie w edukacji*. Ta część książki wiele uwagi poświęca aksjologii w wychowaniu. Następnie omawia relatywizm w świecie wartości. Słusznie wiele miejsca w pracy zajmuje zagadnienie uzależnień cywilizacyjnych, takich na przykład, jak choroby XXI wieku, zniewolenia edukacyjne (Internet, telewizja, telefon komórkowy). Część swoich wywodów (s. 462-490) ks. Mastalski zatytułował *W szponach bezsensu*. Ostatni, obszerny szósty rozdział dotyczy przeciwdziałania zagrażającemu dziś człowiekowi zjawisku samotności (s. 491-588). Służą temu takie obszary niezbędne w edukacji, jak dowartościowanie tradycyjnego modelu rodziny, przyjazna szkoła, pedagogia Kościoła oraz respektowanie sprawdzonych w praktyce zasad wychowawczych, takich jak budowanie systemu motywacyjnego czy autorealizacja.

Tak bogata treść dzieła od razu przykuwa uwagę czytelnika. Bez trudu wyczuwa się ogromne doświadczenie pedagogiczne Autora – wieloletniego wychowawcy i duszpasterza młodzieży. Ponadto ks. Mastalski często korzysta z doświadczeń pedagogii Kościoła. Chętnie cytuje przemyślenia pedagogiczne Jana Pawła II, ale czyni to oszczędnie. Walorem recenzowanego studium jest jego warstwa językowa, która doskonale współbrzmi z komunikatywnym stylem Jana Pawła II.

Praca jest obszerna. Jej objętość jednak nie przytłacza. Przeciwnie. Kto zaczął studiować naukowe refleksje na temat samotności globalnego nastolatka, ten już nie odłoży książki. Dotyczy ona bowiem tego, co dziś jest zagrożone: szeroko rozumianej edukacji. Nihilizm w wychowaniu chce obalić swoim bezsensiem współczesnego człowieka. Dziekan krakowskiego Wydziału Nauk Społecznych PAT daje dobrą receptę na twórcze przeciwdziałanie współczesnemu nihilizmowi, zagrażającemu przyszłym pokoleniom mieszkańców globalnej wioski.

Po lekturze książki ks. prof. Janusza Mastalskiego można wysnuć kilka twórczych wniosków. Warto zwrócić uwagę na wniosek podstawowy, który może brzmieć tak: Człowiek okaże się rozumny i mądry (*sapiens*), jeśli przekształci w siebie człowieka egoistę (*homo consumens*) w człowieka altruistę (*homo serviens*), zdolnego, by poświęcić swe wartości, a nawet życie, dla dobra innych. Postulat ten jest dlatego tak ważny, gdyż dziś pojawiają się poważne ostrzeżenia, iż „na całym świecie Cywilizacja pod wieloma względami ustępuje przed barbarzyństwem, że zachodzi zjawisko nie mające precedensu – nowy Wiek Ciemnoty ogarnia całą ludzkość” (S. P. Huntington, *Zderzenie cywilizacji i nowy kształt ładu światowego*, Warszawa 1997, s. 497).

Recenzowana książka jest zatem znakomitym *vademecum* dla rodziców, nauczycieli oraz wszystkich zatroskanych o przyszłość edukacji i wychowania.

Ks. Edward Walewander
Kierownik Katedry Pedagogiki Porównawczej KUL

Ks. Andrzej Ł u c z y ń s k i, *Dzieci w rodzinach zastępczych i dysfunkcjonalnych*, Lublin: Wydawnictwo KUL 2008, ss. 246.

Recenzowana publikacja podejmuje problematykę społeczną dotyczącą opieki nad dziećmi żyjącymi w rodzinach zastępczych i dysfunkcjonalnych. Tym samym książka wpisuje się w obszar zagadnień dotyczący dezinstytucjonalizacji opieki na dzieckiem, jak też w debatę na temat kondycji polskiej rodziny w kontekście przemian społeczno-ustrojowych, warunków wspierania rodziny w rozwoju i realizowaniu podstawowych funkcji, szczególnie zaś tej socjalizacyjno-wychowawczej. Głównym problemem badawczym są uwarunkowania przebiegu procesu socjalizacji dzieci, które wychowują się w rodzinach zastępczych i dysfunkcjonalnych, w kontekście rozwoju ich osobowości i korelacji ze środowiskiem socjalnym i materialnym. Podjęta problematyka jest bardzo ważna ze względów społecznych, gdyż pozwala zarówno lepiej poznać i rozumieć specyfikę uwarunkowań funkcjonowania rodzin o odmiennej strukturze niż rodzina naturalna, jak też projektować bardziej skuteczną pomoc pedagogiczną, psychologiczną i socjalną dla tych rodzin. Walorem publikacji jest pogłębienie wiedzy naukowej o rodzinie zastępczej jako środowisku wychowawczym dzieci, które najczęściej dotknięte są traumą sieroctwa społecznego.

Struktura pracy jest właściwa dla prac empirycznych, tworzy ją VII rozdziałów, w tym rozdziały I-III mają charakter teoretyczny, rozdział IV metodologiczny, a rozdziały V-VII mają charakter empiryczny. Praca dopełniona wstępem, zakończeniem i bibliografią zawiera 246 stron. Na podkreślenie zasługuje konceptualizacja projektu badawczego oraz jego realizacja wymagająca zaangażowania, wytrwałości